

Hőgyészi szarvasok

SZABOLCS JÓZSEF

A Dunántúl déli felére kiterjedő *Gemenci vadjárás* 9 tájegysége között központos helyet foglal el a Tolnamegyei Állami Erdőgazdaság kezelésében levő hőgyész—lengyeli üzemi vadászterület. A Szederjei-féle osztályozás I/D tájegységét képezi. Kiterjedése közel 12 000 ha. Szomszédjaik észak felől a simontornyai, kelet felől a dunaártéri, dél felől a mecsekhegyvidéki és nyugat felől a gyulaj—tamási tájegység. Területünk szarvasállománya többé-kevésbé valamennyi szomszédos tájegység állományával kölcsönös kapcsolódásban van. Legszembetűnőbb és évente szabályszerűen ismétlődő vándorlás azonban csak É—D és D—É-i irányban észlelhető, miáltal a simontornyai és a mecsekhegyvidéki tájegységgel igen szoros a kapcsolat. Közvetlen érintkezés a dunaártéri tájegységgel nincsen, mert az érintkező határfelületeken át szarvasmozgás nem észlelhető, de a dunaártéri körforgalomból mégis részesülünk, mert az Pálfalva—Vajta térségében a Sió—Sárvíz vízrendszerét átmetszi és a simontornyai tájegységen át mihozzánk vezet. A viszonylag legközelebbi gyulaj—tamási tájegység szarvasaival legkisebb a keveredés, ezt a mozgást főként csak a bőgessel és táplálék-szerzéssel összefüggő kóborlásnak lehetne nevezni. Ezzel szemben az előbb vázolt körforgalom, ami nálunk lényegében észak—dél irányban mozog, rendszeres időszaki vándorlásnak minősíthető, melynek oka egyelőre még ismeretlen. Hogy ez mennyire kényszerítő hatású ösztönös életmegnyilvánulás, arra jellemző, hogy idén március elején, amikor a megáradt Sión még jégtáblák úsztak és a Sárvíz álló jege helyenként beszakadozott alattuk, akkor is, minden látszólagos ok és kényszerítő körülmény nélkül átkeltek a szarvasok Pálfánál a Sión, Sárvízen, miközben több száz métert úszva kellett megtenniük.

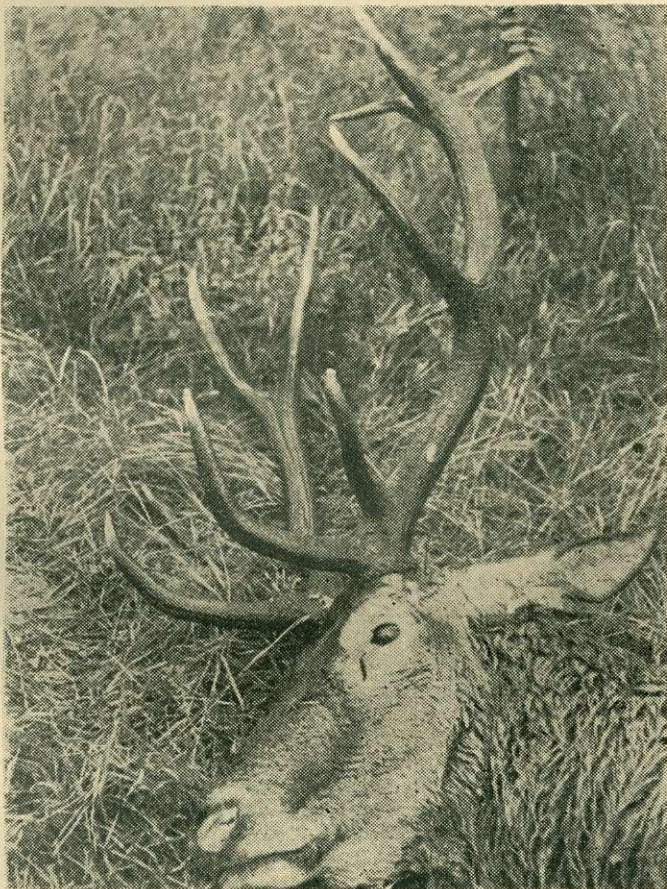
Mindezekből láthatjuk, hogy területünk nem önálló, zárt egység, mert szarvasállománya szomszédjaival, sőt távolabbi típusokkal is keveredik és mondhatjuk, hogy központos fekvésénél fogva kulcspozíciót tölt be a Gemenci vadjárás keleti felében. Önálló (saját) törzsalományán kívül legalább ugyanannyi átvonuló szarvasnak is időszakos élettere. Ezt a körülményt a téli vadatésnél és az erdőgazdasági vadkárelhárításhoz egyaránt figyelembe kell venni. Szarvasaink állományszabályozásánál figyelemmel kell lennünk arra is, hogy a szomszédos tájegységekben bekövetkező minden változás, mely a szarvasok életére befolyással van, pl. a Duna áradása, téli inség, túlzott zavartság vagy egyes területek túltelítettsége, nálunk is érezhető változást okoz. Sőt ezeken túlmenően nálunk is érezteti hatását bizonyos mértékig a szomszédoknál történő minden olyan beavatkozás, amely az állomány létszámszabályozását vagy ivararánykialakítását célzó jó vagy rossz selejtezésben és ennek eredményében jelentkezik.

Területünk tipikus középtolnai löszvidék. A nyugati határát alkotó Kaposon kívül semmi jelentős vize nincsen. Az a néhány kis patakocska, mely a csapadékvíz és egytől egytől gyérvízű forrás vizét van hivatva levezetni, nyáron rendszerint száraz. Az átlagos évi csapadék a terület É-i részén 580, délen 680 mm. Felszínét elég sűrű hálózatban mély és meredekfalú vízmosások erősen tagolják. Ezek — amennyiben nem erdőterületen vannak — akáccal és a legkülönbözőbb cserjékkel olyan sűrűn benőtt csíkok, hogy apró- és nagyvadnak egyaránt állandó nappali menedéket és búvóhelyet adnak.

A környék fajokban gazdag növényzete, az erdővel borított területek dús aljnövényzete, a sok befásodott vízmosás az amúgy is gazdag talajú vidék vadeltartó-képességét jelentősen növeli.

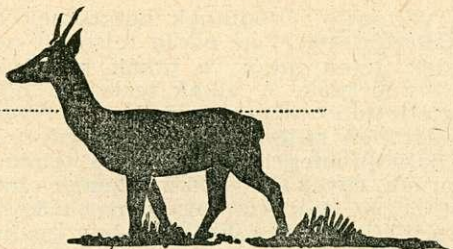
Az itt élő szarvasok törzstípusokba való sorolása a szomszédokkal való erős kapcsolódás miatt meglehetősen nehéz. A Szederjei-féle osztályozás négy agancstípusa megvan, de tipikus egyedei viszonylag ritkák. Az „a” típus valamennyi között a leg-ritkább. Ez az a hosszúszerű, kevés, de hosszú ágú „levegős” agancs, mely a szomszédos gyulaj—tamási tájegységben nálunknál tipikusabb és több példányban fordul elő. Gyakoribb nálunk a Szederjei-féle osztályozás „b” törzstípusa: V-alakú szárállású agancsforma, melyet a környék őshonos típusának tartok. Van benne egy kis marajjelleg. Koronaágai gyakran egy síkba esnek, rendszerint van egy hátrahajló ága és jellemző még az erős jégág, mely lehet a szemágnál is erősebb. Emiatt verekedésnél gyakran letörlik. Leggyakoribb a „c” törzstípus, melyet gyenge, kevéságú korona jellemz, de a száruk alsó fele igen erős és emiatt ezek a bikák igen súlyos agancsot képesek felrakni. A szembenéző agancsuk szív-alakú, vagyis az agancsszáruk nagy terpesztéssel indulnak, de a középpág felett befelé megtörnek. A „d” törzstípus képviselőivel ma már alig lehet találkozni, ezeket erősen kiselejteztük. Egyébként is sze-

rintem ez az „a” törzstípus szűk agancsállású változata. Ötödiknek beiktatnék egy „e” törzstípust; a beiktatást szükségesnek tartom azért, mert az eddig felsorolt négy törzstípus képviselői nagytestűek, világos színűek, télen fakók, a bikák kosorrúak, sörénytelenek, a tehenek vékonyakúak és hosszúorrúak. A bikák testsúlya bőség előtt kizsigerelve meghaladja a 200 kg-ot, a legfeljettebb tehenek elérik a 130 kg-ot. Ezzel szemben az „e” törzstípusbeliek sötétebbek; télen különösen szembetűnő a különbség. Testre kisebbek. A bikák súlya nem haladja meg a 180 kg-ot, a teheneké a 110-et. A bikák nyakán sörény van, nem kosorrúak, egyenesfejűek, a tehenek csukafejűek, vastagnyakúak. A bikák agancsa szembe nézve U-alakú, vagyis még a közép-ág alatt megtörik befelé, szára rövid, 100 cm körüli, sötét, koronája sokágú, gyakran felemás, amennyiben az egyik száron kehelykorona, míg a másikon lapátos vagy fűrészkes korona alakulhat ki. Agancsforma szerint nagyon hasonlít a Szederjei-féle osztályozásban a dunaártéri-típus I/A „b” törzstípushoz.

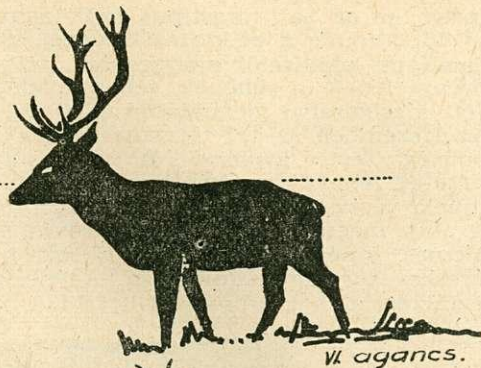

A deresedő fej, a monokli és a vastagot mutató sörényes nyak az „e” törzstípusú bikák nem megbízható kormeghatározó jele. Ez a bika csak 8 éves volt

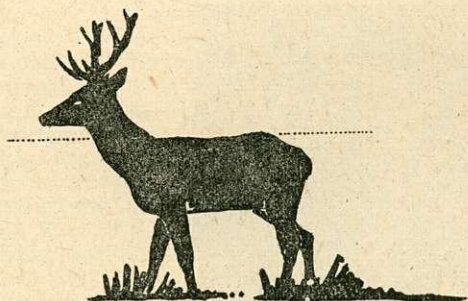
Merész vállalkozás lenne a különféle törzstípusok kialakulását, származását meggyőző módon és megnyugtató érvekkel alátámasztva levezetni. Hiteles adatok hiányában ezt meg sem kísérleni. Mégis hiányos lenne ez a fejtegetésem, ha egy ma már élő tanúkkal sajnos nem igazolható, de az öregek elbeszélése után nagyon valószínűnek látszó körülményt elhallgatnák. A hógyészi erdőkben mindig sok szarvas volt. Köztudomású, hogy az elmúlt századok erdőbirtokosai sokszor a vadászatot fontosabbnak tartották az okszerű erdőgazdálkodásnál. Sok helyen vadaskerteket létesítet-

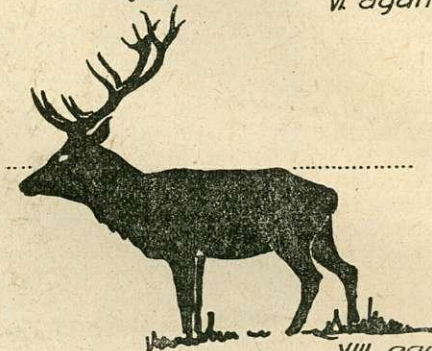
I. agancs.

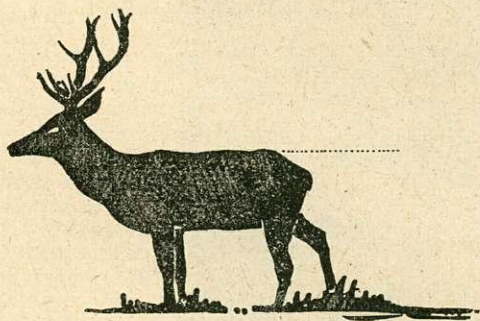
VI. agancs.

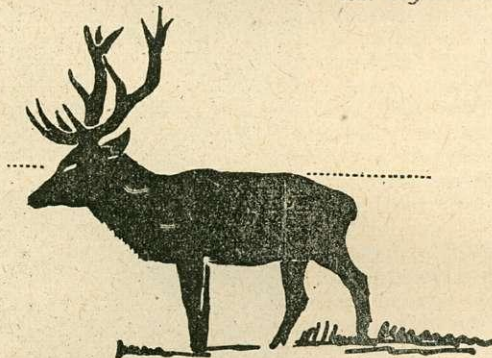
II. agancs.

VIII. agancs.

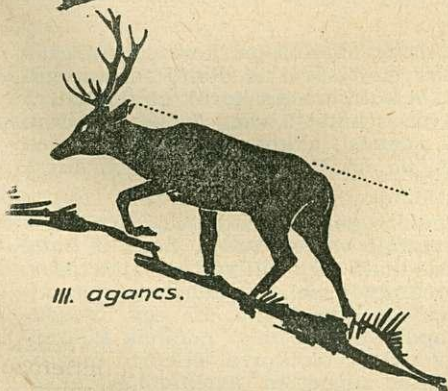
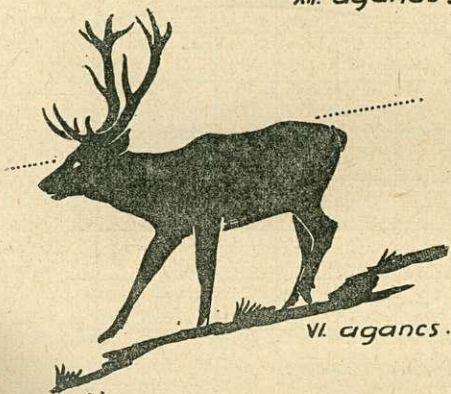
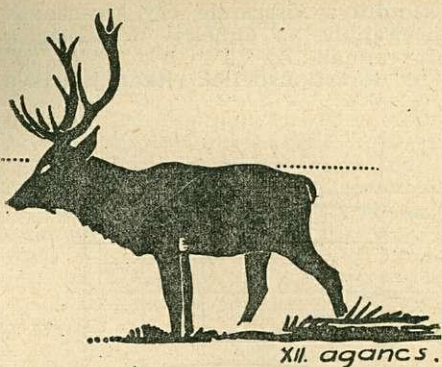

IV. agancs.

X. agancs.

tek, hogy a főúri konyhák vadhússzükségletét bármikor biztosíthassák. Valószínű evégből létesítették a múlt század elején a hőgyészi vadaskertet is. Egyik erdőbirtokos női hozzátartozója azonban annyira pártfogásba vette a vadaskert szarvasait, hogy megtiltották a lövésüket is, s ennek következtében a viszonylag kis kertben (állítólag csak pár száz hold volt) túltelítettség állt elő, a szarvasok testsúlya évről évre csökkent. Végtére addig jutottak, hogy a legöregebb bika már csak alig haladta meg a mázsát, a tehenek súlya 60 kg-nál nem volt több. Persze ekkor már 4 kg-osnál erősebb agancsú bika sem volt. Mikor a szarvasoknak ez a patrónája elvesztette befolyását (vagy talán meghalt), elhatározták, hogy a vadaskertben élő szarvasok létszámát csökkentik és a leromlott állomány feljavítására vérfelfrissítés végett idegen szarvasokat hoznak be. Ezeket — egyik verzió szerint — Ausztriából, másik szerint Sziléziából hozták; lehet, hogy mindkét állítás megfelel a valóságnak, mert Szilézia egy része akkor Ausztriához tartozott. Lényeg azonban az, hogy sem a létszámamapasztás, sem a „német” szarvasok betelepítése nem segített a vadaskert állományán. Az elkorcsosodás folyamata tovább tartott, míg végül is elhatározták a vadaskert felszámolását. Ez abból állt, hogy az állomány egy részét kilőtték, aztán megbontották a kerítést, s így a maradék állomány — köztük néhány német szarvas is — belekerült

a szabad vérkeringésbe. Ez már a szabadságharc után volt. Ezért hívják még ma is Hőgyészen a kisebb, sötétebb szarvasokat „német” szarvasoknak. Ez az általam javasolt „e” törzstípus.

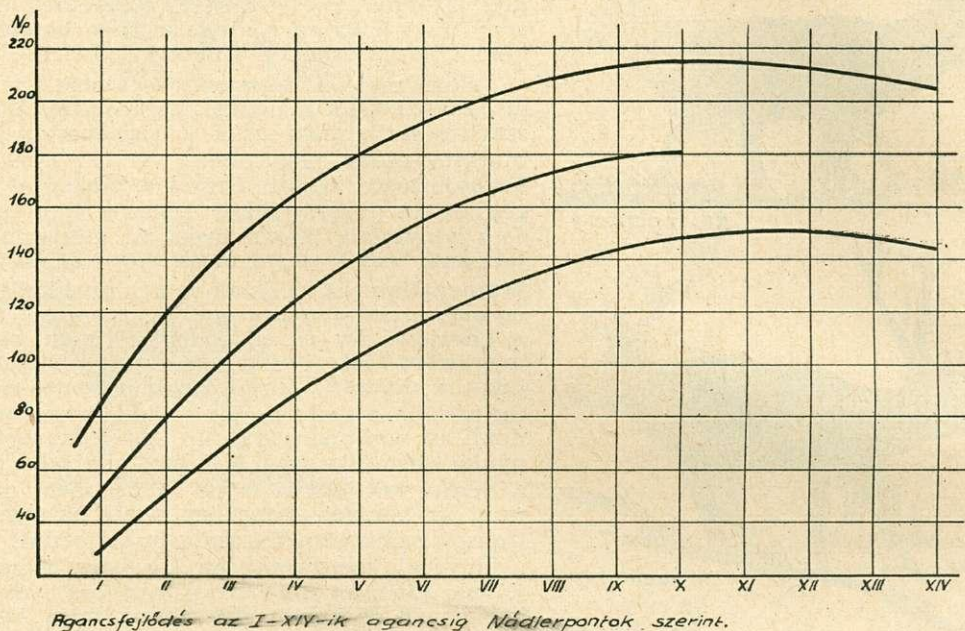
Szerencsére ennek tipikus példányai már alig láthatók, de bastardjai még élnek és bizonyítják, hogy ez a szakszerűtlen betelepítés vált az őshonos állomány javára.

Selejtezésnél, létszámapasztásnál mindig elsőnek vettük a német szarvasokat. Ha egy szarvas küllemileg csak a legkevesebb jelet mutatta annak, hogy német vér van benne, az kiselejtezésre került. Persze ezeknek a jellegnek a megállapítása sokszor igen nehéz és bizonytalan. Nehéz azért is, mert a selejtezésnek egyik legegységibb követelménye, a körmegállapítás az őshonos példányoknál más és más a német szarvasoknál. A vastag nyak, a deresedő fej és a „monokli” nem mindig megbízható jel. A német szarvasok sötétebbek, tehát a deresedő fej korábban szembetűnő, úgyszintén a szem körüli világos keret, a monokli is korábban látható. A bikák sörényes nyaka vastagítja azt. Két egykorú bika közül a német két-három évvel idősebbet mutat, mint az őshonos. Minthogy pedig az átmeneti típusok számtalan fokozata is előfordul, azért a körmeghatározásnak ez a néhány ismertető jellege gyakran két-három évet csal, és ez a két-három év éppen elég ahhoz, hogy egy kívánatos golyóérett bika néhány évvel korábban kerüljön a „zöld-listára”, mint ahogy szabad lenne. Szükségessé vált a körmeghatározáshoz egy olyan biztos módszert kidolgozni, mely egyik típusnál sem csal, a gyakorlatban könnyen bevezethető, kedvezőtlen világítási viszonyok közt is alkalmazható.

Ezért dolgoztam ki a *gerincvonalas körmeghatározás módszert*. A könnyebb érthetőség és szemléltethetőség kedvéért *rajzban* is bemutatom. Évek óta hibátlanul bevált és arra is alkalmas, hogy a „kritikus” korban levő bikák korát gyakorlatilag megfelelő pontossággal megállapítsuk vele. Kritikus kornak nevezem azt a kort, melyben az agancsfejlődés megáll, mikor jobbat, erősebbet már nem várhatunk a bikától, mikor a legkedvezőbb adottságok egybeesésével sem képes már erősebbet

produkálni. Ez a kor a „dollárérettség” és a golyóérettségi kor közé esik. Érdekes ezt is grafikusán szemléltetni. A 10 év óta esett és néhány régebről nyilvántartott bika Nádler-pontjait (számszerint 119 darabot) felhordtam egy ordináta rendszerre, melyben a vízszintes tengelyen az első, második, harmadik... tizennegyedik agancsfelrakást, a függőleges tengelyen a Np.-okat regisztráltam 20—220-ig. Legkiemelkedőbb az 1929-ben terítékre került 214 Np.-os „magyarökör”, mely többek egybehangzó véleménye szerint 10—12 éves volt, és ezért a grafikonon 11 évesnek (X. felrakás) vettem. A grafikon egyik meglepő érdekessége az, hogy a legjava bikák — melyek Np. értékeit a felső görbe határolja —, két évvel korábban kulminálnak, mint a gyenge agancsú bikák. Az alsó vonal a leggyengébb bikák Np. értékeinek alsó határa. A felső görbe a X. agancsnál, az alsó a XII. agancsnál kulminál. A javabikák és selejtbikák elméleti elválasztóvonalát megszerkeszthetjük, ha abból az elvből indulunk ki, hogy amelyik bika a X. agancsával nem ér el 180 Np.-ot, az kiselejtezendő. Ha tehát a

180 Np. és X. agancsfelrakás metszőpontjából kiindulva visszafelé egy térarányos görbét interpolálunk a két határvonal közé, megkapjuk az elméleti demarkációs vonalat. Az A-bikák e fölött, a B-bikák ez alatt vannak. Az „a”, „b”, „c” és „d” törzstípusbeliek zöme a felső sávba esik, míg az „e” törzstípusbeliek ritkán jutnak a demarkációs vonal fölé.

Azt hiszem nem szorul bővebb magyarázatra, hogy az előzetes kormeghatározás nemcsak a selejtezésnél, hanem a golyóérett bikák elejtésénél is döntő fontosságú. Mert lényeges, hogy a legjava bikákat ne lőjjük ki a kulminációs koruk előtt, hanem inkább utána, és az sem mindegy, hogy egy 140 Np.-os bikát 5 vagy 7 éves korában lövünk ki selejtezés címén. Mert ha 5 éves (IV. agancs), akkor az A-bika is még elérheti a 190–200 Np.-ot, tehát a kilövés hibás, de ha már 7 éves (VI. agancs), akkor helyes volt a kiselejtezés, sőt későn volt.

Térjünk vissza ezek után a kormeghatározáshoz, a gerincvonalas eljárás ismeretiséhez. Minden szakkönyv írja és minden tapasztalt vadász tudja, hogy a fiatal bikák magasan hordják a fejüket és ahogy korosodnak, úgy süllyed a fejtartásuk. Ezt a tulajdonságot igyekeztem éveken át tartó megfigyeléssel és ellenőrzéssel rendszerbe foglalni, és ennek eredményét a következőkben ismertetem. Ha egy nyugodtan álló, nem feszülten figyelő, vagy ingerült állapotban levő bika hátának kontúrvonalát előre meghosszabítjuk, ez a képzeletbeli vonal az életkorra jellemző magasságban fogja a testet elhagyni. Ez a törzstípusoktól független jellemvonás sokkal megbízhatóbb, mint a deres fej, a monokli vagy a vastag nyak, mert mint már írtam, utóbbiak nem minden törzstípusnál egyöntetűen megbízható ismertető jelek. A 2 éves (I. agancsú) bika hátvonala a torka közepén hagyja el a testét, a 3 évesé (II. felrakás) is még néhány cm-rel az álla alatt megy el. Az 5 évesé (IV. agancs) már az orra hegyéhez esik, a hétévesé az orr és szem között fut ki, és a 9 évesé (VIII. agancs) közvetlenül a szem alatt. *A kritikus korban levő 11 éves (X. agancsú) bika hátvonala a szemén halad keresztül.* A 13 éves bika hátvonala a szem és agancstő között húzódik. Ne felejtsük soha, hogy a kormeghatározásnak ez a módszere csak a nyugodtan álló bikáknál alkalmazható, mert menet közben már kissé előre nyújtja a nyakát, sőt völgyemenetben, és különösen meredek hegymenetben erősen leereszti a fejét.

Ha tehát valaki ismeri az állományát és tudja, hogy mikor van a javabikáinak a kritikus kora, tudja, hogy mi várható egy fiatal, egy középkorú A- és B-bikától, az nyugodtan emelheti fegyverét a lelövésre ítélt bikára, ha módjában áll annak

a korát gyakorlati pontossággal megállapítani. Kormeghatározás nélkül ma már csak ún. durva-selejt bikát szabad löni.

Az Országos Erdészeti Főigazgatóság 1957-ben szabályozta az egyes nagyvadas vadászterületek fenntartható vadállományát. Korábban is tudatában voltunk annak, hogy túl sűrű állományunkat valahogyan szabályozni kellene, de ennek végrehajtása csak immel-ámmal ment, volt benne egy kis önámítás is. Aztán 1957. óta radikális kellett nekimenni és a létszámapasztással egyidejűleg az ivararányszabályozást is elvégeztük. Sőt egy kicsit túl is lőttünk a célon. Akkor még nem ismertük pontosan a szarvasok vándorlását és a selejtezésbe csak a törzsállomány teheneit vontuk be. Ezzel elértük azt, hogy az ivararány az 1953. évi 1 : 2,12-ről 1961-ig leszállt 1 : 0,84-re, és csak az idei év első hónapjában sikerült visszatornászni az 1 : 1-es mértékhez. De ezzel elértük a szabályos koreloszlást is, egyben azt a szintet, amellyel a legkisebb állomány fenntartása mellett évente folyamatosan a legtöbb erős agancsú bika lőhető.

Ez az állomány szabályozás a szarvasok életében változást, részünkre pedig megelapítést hozott. Mert a régi ivararány mellett, ahol még ráadásul viszonylag kevés öreg bika, sok fiatal és középkorú volt, egy-egy erős bika akár 20—30 főből álló vadacsapopot is tarthatott magának, és ezzel a csapattal kitarított a bögés elejétől annak végéig, sőt néha azon túl is. A tehéncsapatok tartózkodási helye többnyire ismeretes volt előttünk, s így könnyű volt a keresett bikákat is megtalálni, nyilvántartani vagy akár meglövetni. A bika „fix” volt. Verekedésekre ekkor is sor került, mert mindig voltak erre hajlamos, rámenős, agresszív természetű bikák a középkorú osztályokban is. De ha ezek támadását a hárembika egyszer vissza tudta verni, akkor nyugodtan basáskodhatott, mert a továbbiakban a rudli körül ólalkodó egy-két fiatal mellékbikától már nem kellett tartania, nem volt kitől féltenei teheneit. Némelyik bika annyira biztos volt a dolgában, hogy *rudliját nappalra elhagyta*, különösen, ha a csapat nappali tartózkodási helyét nem tartotta eléggé biztonságosnak. Inkább visszavonult megszokott rejtekhelyére. Ott kipihente az éjszaka fáradalmait. Aztán a koraesti órákban visszament a csapathoz, fellármázta a pihenő teheneiket és megkezdődött a bögés. Ez tartott hajnalig, néha belenyúlott a késő délelőtti órákba, amikor ismét otthagyta a fehérszemet. Ezért ennél az ivararánynál és rossz korelosztalmegoszlásnál főként csak éjjel volt bögés, illetve estétől reggelig, aztán nappal csend volt.

A szabályos állapot kialakításával ez az állapot megváltozott. Az erős bikáknak is csak 2—4 tehén jut. Ha netán mégis több tehén verődik össze egy csapatba, ott a bikák már tucatszám sűrűnek-forognak, sok a bögés, sok a verekedés és sokszor azt sem lehet tudni, hogy melyik a „vezér”.

De két hátrányos helyzet alakult ki. Először is azt állapítottuk meg, hogy a kényelemhez és nyugalomhoz szokott igazán öreg bikák nem bírják azt a nagy zűrvályt, forgalmat és szünet nélküli háborgatást, amit a vetélytársak sokadalma okoz. Ilyen kapitális bikák már nem szeretnek verekedni. Inkább elkóborolnak olyan helyre, ahol még ma is sok a tehén, kevés a bika és nagyobb a belső nyugalom. Sajnos ezt Hőgyészen már évek óta tapasztaljuk.

A másik nem éppen kellemes meglepetést abban tapasztaltam, hogy az 1:1-es ivararány mellett egy-egy erős bika csak 2—3 napig tart ki a rudlijánál, mert éjjel-nappal, mondhatnánk percenként is annyira igénybe van véve, hogy vezető pozícióját nem tudja hosszabb ideig tartani. A csapat üzekedő teheneit szünet nélkül ostromolják a „társbikák”. Sok a bögés, sok a verekedés. A nappali pihenőhelyeken is nagy a mozgás. A vezérbikát teljesen leköti és kimeríti a csapata feletti éberkedés, a naponta többszöri verekedés és a tehének befedezése. Pihenésre nincs alkalom. Táplálékot nem vesz magához. Végül is néhány napi uralkodás után annyira kimerül, hogy valamelyik társbika kiveri és ha ezt a végső küzdelmet meg is ússza, a csapatnál már nincs több keresni valója, fájdalmas morgással odébb vonulhat. Hogy aztán ezek a kiverett bikák megkísérlik-e még másutt is szerencsét próbálni vagy teljesen visszavonulnak-e, azt csak az erdők titokzatos mélye tudja megmondani. Ezt a titkot a legsűrűbb fiatalosok homálya borítja. Lényege azonban az, hogy ilyen körülmények között a bikák nyilvántartása és a „vadásztatás” lényegesen nehezebb, a megfigyelési idő túl rövid. Ha a vendég egy-két napot késik, akkor a bikát már nem lehet megtalálni.

Hátrányai ellenére az 1:1-es ivararányt és a szabályos koreloszlást fenn akarjuk tartani, mert közismert előnyeit az állomány minősége érdekében érvényre kell juttatni. Szeretnénk azonban, ha a szomszédok is mielőbb ráállnának erre az arányra.

A szarvasok vándorlása, a törzstípusok elhelyezkedése, az állományszabályozás tanulságai mind arra intenek, hogy egy-egy vadjáráson belül legalább egy tájtípus körzetét egységes irányítás alá kell venni. Nem szabad a területeket felaprózni, mert a sok apró területen, különösen ha a vadászati jog bérbe van adva, nagyon nehéz a helyes elvek érvényre juttatása. Nem véletlen az, hogy a felszabadulás utáni években viszonylag sok kiváló agancsú bika került terítékre. És ennek nemcsak az az oka, hogy éveken át csak selejtezni volt szabad, a javabikák ráérttek megőregedni. Egyik lényeges előidézője az volt, hogy igen nagy területek egységes irányítás alá kerültek.

A többcélú erőgépek alkalmazása terén szerzett tapasztalatok

CSÓRI JÁNOS

A Balatonfelvidéki Állami Erdőgazdaság jelenlegi és várható éves fakitermelési feladata az állami és kezelési erdőekben cca. 90 000 nettó m³. Az éves faanyagmozgatási feladat vázlatosan a következő:

	nettó m ³	átl. távolság (km)
közelítés	8 000	0,4
kiszállítás	63 000	1,0
szállítás	80 000	12,0
Összes faanyagmozgatás:	151 000	6,8

A faanyagmozgatás indexe az erdőgazdaságban:

$$\frac{\text{az összes faanyagmozgatás (m}^3\text{)}}{\text{összes fakitermelés (m}^3\text{)}} = \frac{151\,000}{90\,000} = 1,68$$

Az erdőgazdaság a középdunántúli iparvidéken fekszik. A kedvezőtlen tényezők (munkaerőhiány, képzetesebb munkások vándorlása stb.) hatásainak kivédése érdekében gyorsan kellett döntenünk és cselekednünk a tsz-ek szervezésével egyidőben, mert alapvető feladataink elvégzése egyre bizonytalanabbá és költségesebbé vált. Az 1958/59-es gazdasági évtől kezdve tervszerűen és következetesen álltunk rá a fahasználati ágazatban, erdőtelepítésben, csemetetermelésben, magas- és mélyépítésben, mezőgazdaságban az adottságainknak megfelelő gépesítés fokozatos és viszonylag gyors megvalósítására.

Nem akarom az eddig megtett utat, a helyes út keresésének nehézségeit ecsetelni, hiszen ezeknek zömét egyes erdőgazdaságok már átélték, mások pedig akarva-akaratlanul átéli majd a most következő években. A megtett út szemléltetésére. csupán néhány számot ismertetek a *túlordali táblázatban*.

A faanyagmozgatásban a következő gépek alkalmazását láttuk jónak és hasznosnak: közelítésben és kiszállításban nagyobb részben Unimogot és kisebb részben fogatokat; szállításban: Zetor-Super vontatókat és kisebb részben (1/3) gépkocsikat.

A feladatok felismerése után 1958/59. évtől kezdve minden erőnkkel igyekeztünk fokozni a faanyagmozgatás gépesítését. Az ütem az első két évben las-